Universell utforming og digitale læringsressurser

Avdeling for studenttjenester
2.3.2021

Bjørnar Kvernevik

Universell

Om Universell

- Nasjonal pådriver og støttetjeneste for lærestedene
- Oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og plassert ved NTNU. Går over til nytt direktorat 1.7.2021.
- Målgruppe: Universiteter, høgskoler og fagskoler
- Nettside: universell.no

Våre arbeidsområder

- Universell utforming av læringsmiljø
- Tilrettelegging for studenter med nedsatt funksjonsevne
- Læringsmiljøutvalgene (LMU)
- Universell utforming som fag i relevante utdanninger

Samfunnsoppdrag

FN-konvensjonen artikkel 24:

- Mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til utdanning. Det skal sikres et inkluderende utdanningssystem på alle nivå.

Norges syn:

- Inkludering og likestilling av personer med funksjonsnedsettelse er en forutsetning for et bærekraftig velferdssamfunn og for at den enkelte skal kunne leve frie og selvstendige liv.

Universell utforming:

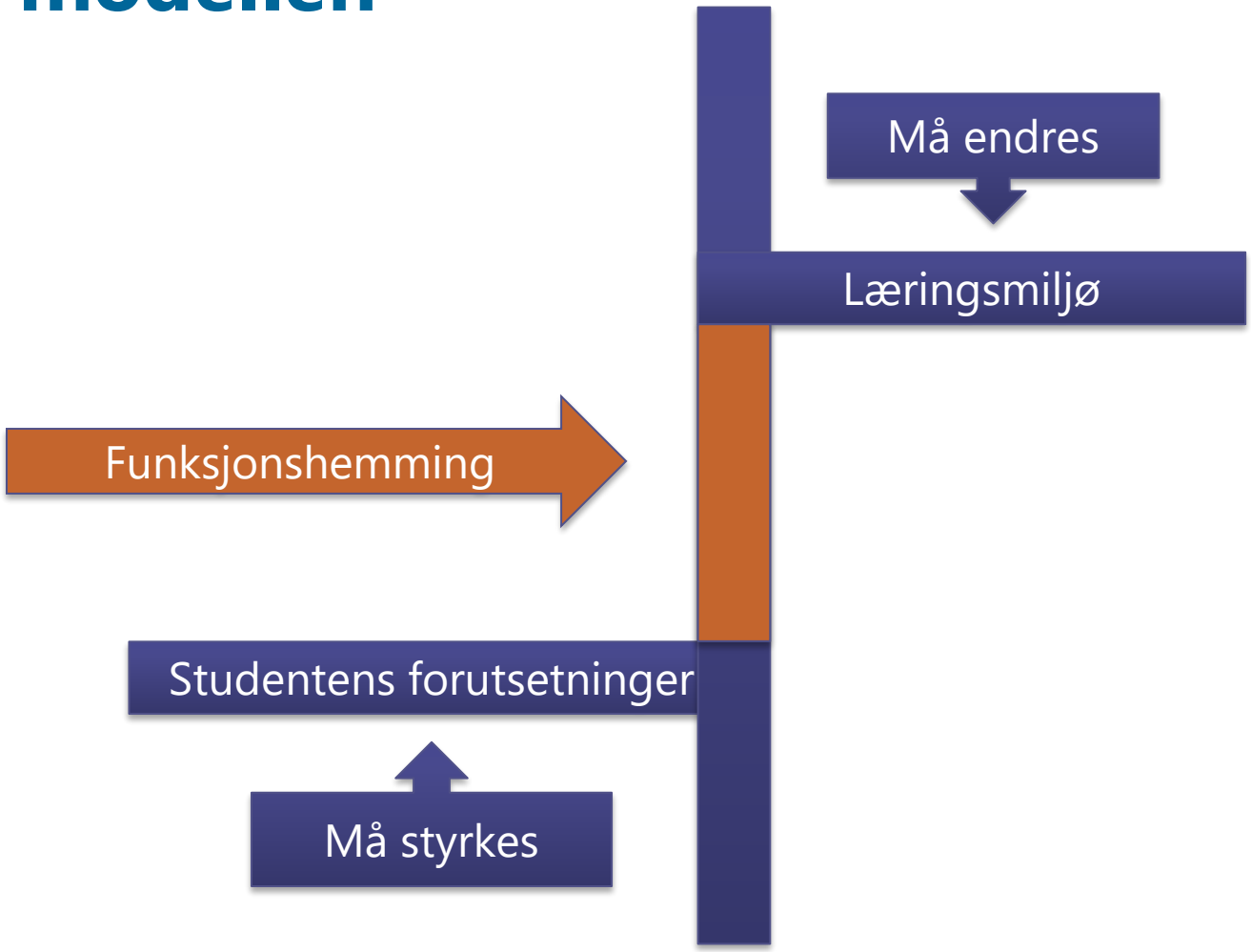
- Universell utforming er hovedstrategi for inkludering. Der uu ikke er mulig, skal det sørges for gode individuelle løsninger.

GAP-modellen

Problemstillinger

- Hvordan kan institusjonene legge til rette for inkluderende læringsmiljøer?

- Hvem har og tar ansvaret for at den enkelte student opplever seg inkludert?

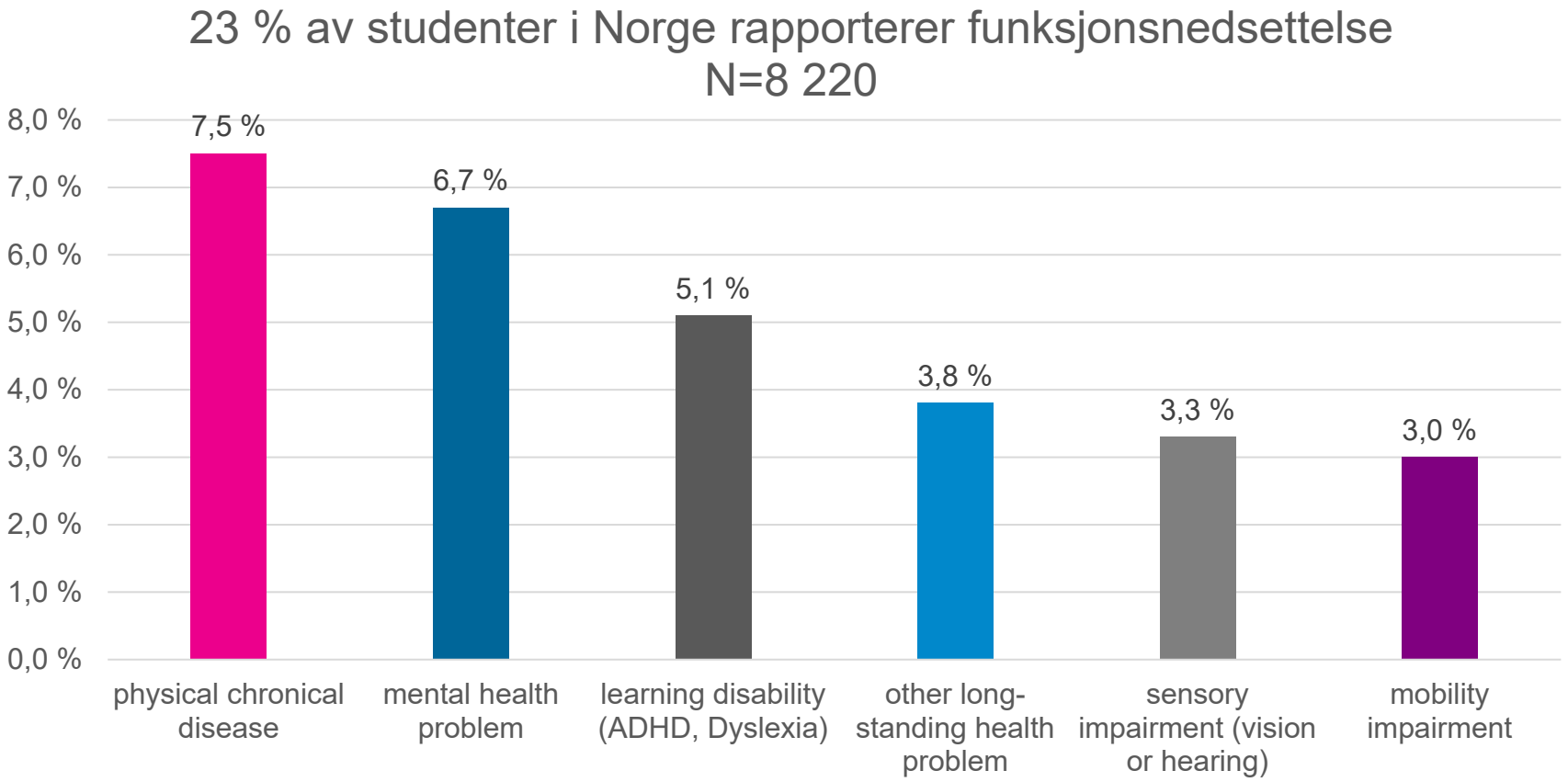
- På hvilken måte kan institusjonene gjennom de etablerte strukturene styrke fokuset på inkludering?

- Lund (2017)

Studenter i 2021

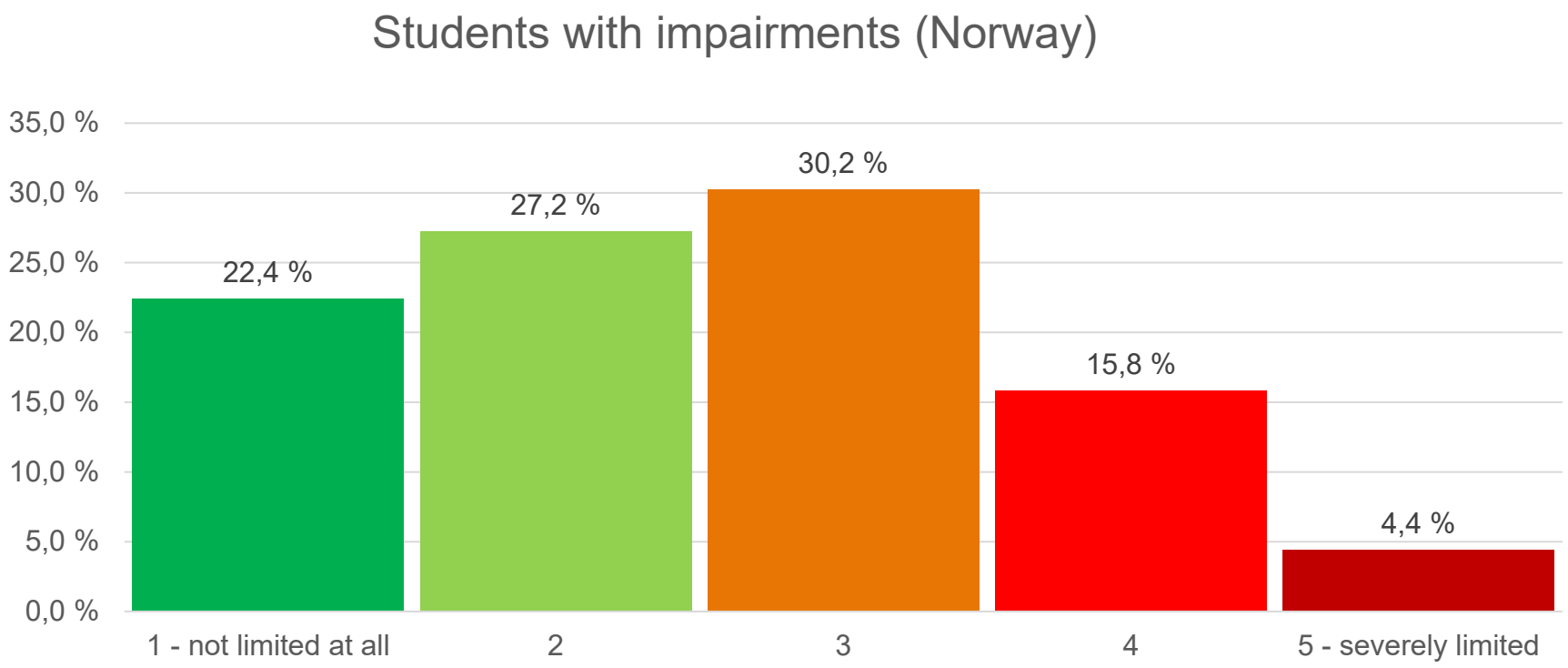
- Heterogen og mangfoldig gruppe
- Forskjellige forutsetninger og behov
- Gode løsninger er viktige for:
  - Deltakelse
  - Gjennomføring
  - Lik rett til utdanning

Norge: Eurostudent VI (2018)

- Fra Eurostudent VI Database: Type of health impairment (detailed)

Eurostudent VI – Limitation to studies in Norway

Universell utforming – definisjon

«Universell utforming er utforming av produkter, omgivelser, programmer og tjenester på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming.»

- FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

Det digitale læringsmiljø

«Det digitale læringsmiljø handler om faktorer som berører bruk og utvikling av IKT i læring, og hvordan IKT brukes, integreres og utnyttes som en del av den pedagogiske virksomheten»

Web og universell utforming

«Internetts styrke er at det er universelt. Tilgjengelighet for alle er essensielt, uavhengig av funksjonshemming»

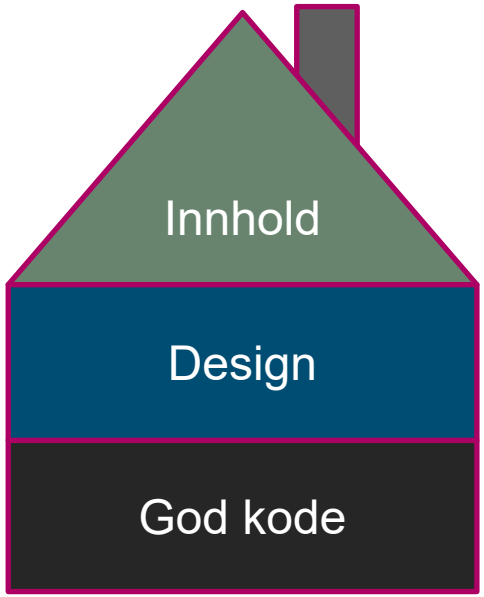
Tim Berners-Lee, direktør for W3C, oppfinner av world wide web

Foto: Paul Clarke (CC BY-SA 4.0)

Lovkravene i kortform

- Styres av et sett med retningslinjer (WCAG).
- Innhold må være mulig å oppfatte:
  - Video, lyd og bilder må ha tekstalternativ
  - Nettsider og dokumenter må være korrekt utformet
- Innhold må også være mulig å betjene, forståelig og robust.

Lovkrav og status

- Fra 1.1.2019 er skole- og utdanningssektor omfattet av kravene om universell utforming i IKT-forskriften.
- **Forskriften stiller krav til utforming av nettsider, læringsplattformer, læremidler, apper og automater.**

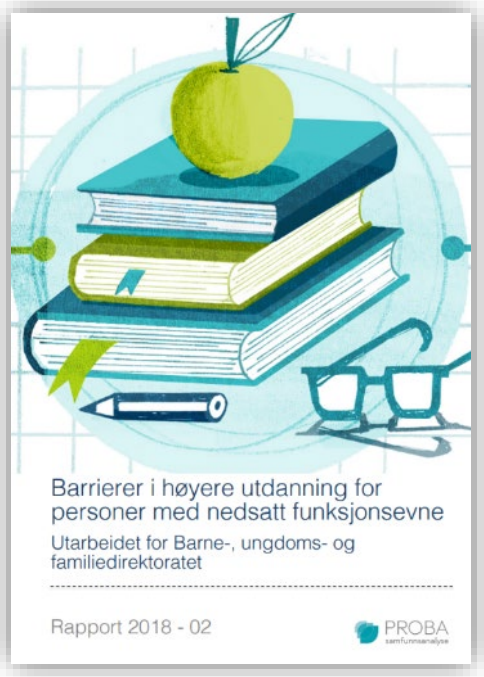
- **Digitaliseringsdirektoratet fører tilsyn med etterlevelsen av forskriften.**
  - Statusmålingen i 2018 ga NTNU sine *nettsider* 56 % samsvar med kravene i forskriften. Dette er 176. plass av 278 undersøkte virksomheter.

uutilsynet

Digitale barrierer

Kartlegging av barrierer i høyere utdanning for personer med nedsatt funksjonsevne

- 28 % rapporterer om digitale barrierer
- De fleste studenter opplever digitalisering som en støtte og forbedring av tilgangen til høyere utdanning

Hvilke læringsressurser bruker studentene?

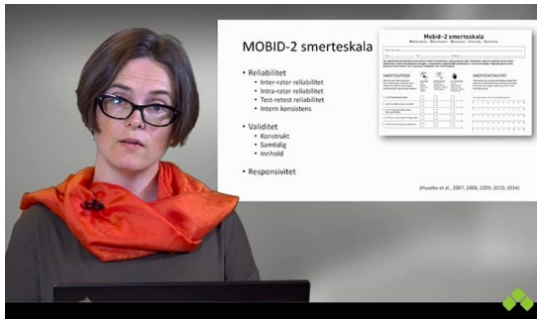
- Blackboard
- Bøker
- Kompendier
- PDF
- Word
- Powerpoint
- Youtube
- Zoom
- Teams

  ++

Eksempel: Video

Det må være et tekstalternativ til lydinnholdet i video

Funksjonelle krav:

- Gjengi innholdet i videoen
- Synlige tekster som ikke er i veien for innhold
- Tekstalternativ kan være manus som kan lastes ned og som gjengir lydinnhold

Tenk over:

- Hvem gjør dette, når skjer det?
- Kostnader
- Tenk på tekst som kvalitet
- Pragmatisk tilnærming til eksisterende innhold

Eksempel 2: Dokumenter og filer

Dokumenter må være universelt utformet når de lastes opp på nett eller legges inn som digitale læremidler.

Tenk over:

- Født digitalt gir best resultat
- Bruk innebygde stiler (overskrifter, punktlister)
- Alternativ tekster til bilder, grafer, tabeller
- Bruk tilgjengelighetskontroll
- Mye god tilgjengelighet starter i Word/Powerpoint

Hva skal du legge det ut som?

Hierarki:

1. **HTML**
2. **PDF**
3. Andre formater

- Du må gjerne legge ut noe både som HTML/PDF og annet format, som f.eks. Powerpoint.

Tilsyn og veiledning – uu av IKT

- NOKUT etterspør hva som gjøres med digitalt læringsmiljø og universell utforming
- Digitaliseringsdirektoratet har tilsynsansvar for IKT-forskriften
  - Risikobasert tilsyn
    - Med fare for svikt/feil - lav etterleving av regelverket
    - Som berører store brukergrupper
    - Som er vesentlig for lik deltakelse i samfunnet

Nettsider

Plattform

Digitale læremiddel

Digitale ressurser

Oppfølging av avvik

Plan for retting

Pålegg om retting

Dagbøter

uutilsynet

Heim › Nyheitsarkiv › NAV blir ilagt dagbøter

NAV blir ilagt dagbøter

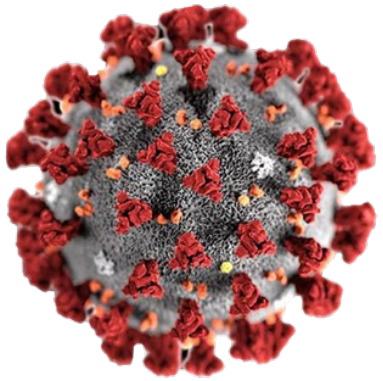
Tilsynet i Digdir gir NAV dagbøter for ikkje å ha retta alle feil som tilsynet fann i ein kontroll i fjor haust. Avvika er knytt til søknadsskjema for foreldrepengar. Etter tolv veker er feila som underbygde avvika ikkje lukka.

22. feb 2021

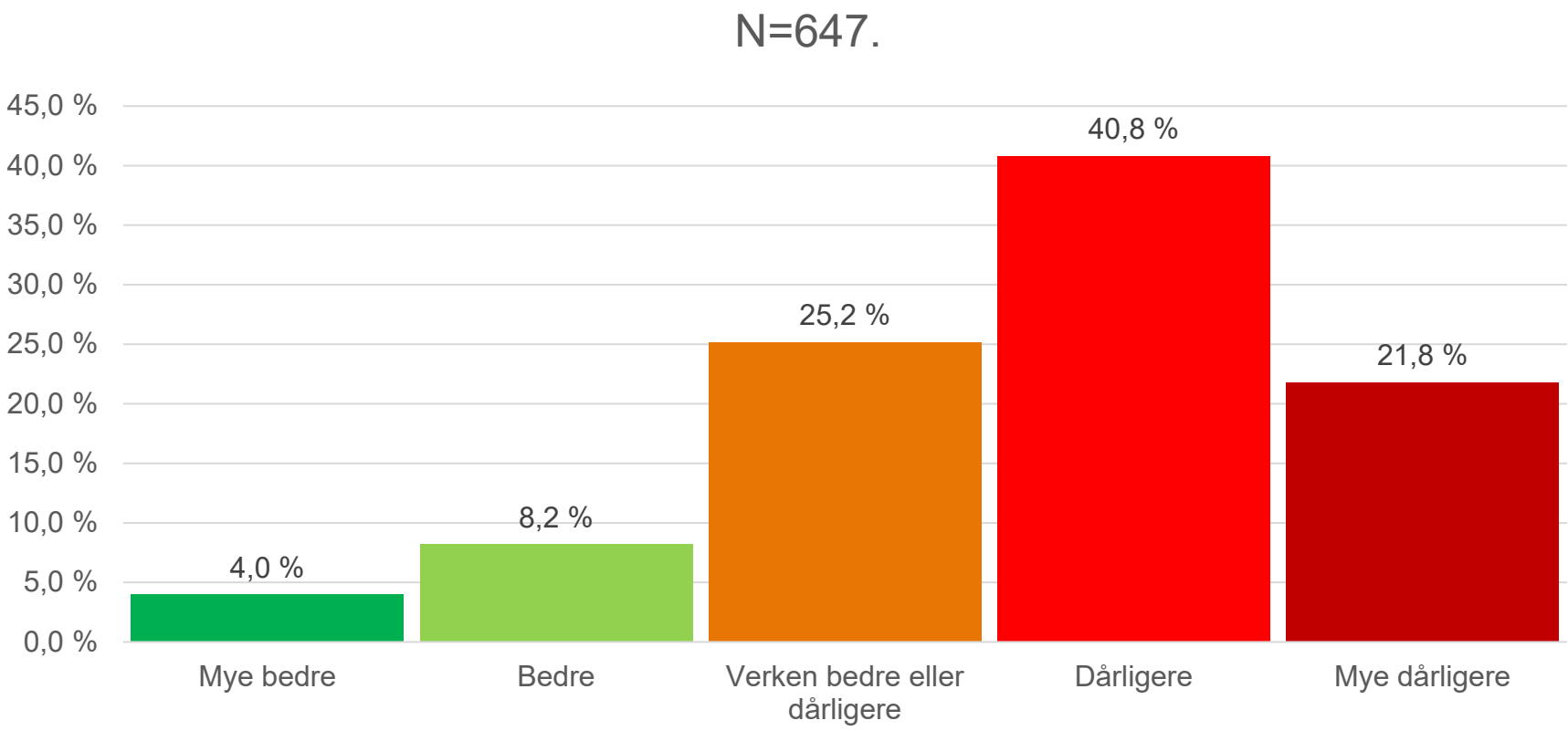
Tilsyn | Reaksjoner ved brudd på regelverk

Korona-erfaringer i kortversjon

- Turbo-digitalisering, først etter en stund ble det «viktig» å digitalisere riktig
- Digitale eksamensformer har ført til færre (varianter av) tilrettelegging av eksamen
- Motstridende opplevelser av tiltakene
- Ensomhet og motivasjon

Vurdering av studiesituasjon nå, sammenlignet med før nedstenging

Spørreundersøkelse ved Høgskolen i Østfold, våren 2020.

Årsaker til dårligere studiesituasjon

Det kommer klart frem av undersøkelsen at det å strukturere en digital studiehverdag, samt mangel på kontakt og tilbakemelding fra medstudenter/ faglærere, har vært spesielt utfordrende for studenter i denne perioden.

- Håkon Naasen Tandberg, HiØ

Verktøy og ressurser

- Universell har laget en håndbok for læringsmiljøutvalg
- Kan være nyttig som en innføring i læringsmiljøarbeid

Veileder for universelt utformet video i undervisningssektoren

Lytt

| Publisert: 09.jan 2020 | Endret: 17.apr 2020 |

Innhold

Teksting

Synstolkning

Ressurser

Last ned veilederen

DOCX: Veileder universell utforming av video

Last ned Veileder universell utforming av video.docx

PDF: Veileder universell utforming av video

Last ned Veileder universell utforming av video.pdf

Nyhetsbrev

Meld deg på vårt nyhetsbrev

E-post:

kari@nordmann.no

- Universell har en nettbasert veileder om universell utforming av video.

- uutilsynet har laget en kort oversikt over enkle grep for å nå alle på nett.

- Om video, lyd, dokumenter, stiler, kontrast med mer.

Blackboard – innhold og utforming

• VEILEDER • UNIVERSELL UTFORMING • DOKUMENTER

Lytt

Universell utforming av PDF-dokumenter

Bjørnar Kvernevik | Publisert: 31.mar 2020 | Endret: 02.apr 2020 |

Innhold

1. Hvorfor PDF
2. Godt grunnarbeid – godt resultat
3. Spesielt om tabeller
4. Konvertering
5. Tilgjengelighetssjekk og feilretting
6. Logisk leserekkefølge og kontrast
7. Spesielt om alternativ tekst

Eksterne ressurser

Digitaliseringsdirektoratet – Dokumenter på nettsider

Adobes hjelpesider om tilgjengelighet

Videoserie om PDF-tilgjengelighet fra MSFTEnable

Nyhetsbrev

Meld deg på vårt nyhetsbrev

E-post:

kari@nordmann.no

- Universell.no/uupdf

- I samarbeid med MediaLT har Universell også laget en veileder om universell utforming i Zoom og Teams.

Flere ressurser

- E-læringskurs om universell utforming, Digitaliseringsdirektoratet
- Universell utforming av dokumenter og nettsider, Canvas-kurs, Høgskolen i Innlandet
- Lovkrav og løsningsforslag for web, Veilederportal fra Digitaliseringsdirektoratet

Universell sine tilbud og tjenester

- Direkte oppfølging av læresteder
- Seminarer og samlinger
- Nettressurser og publikasjoner
- E-postlister og nyhetsbrev

Universell sin rolle

Pådriver, rådgiver, samarbeidspartner, kunnskapsutvikler, formidler, nettverksbygger.

www.universell.no

kontakt@universell.no

